

ПРОТОКОЛ

дев'ятого засідання Робочої групи з розгляду проблемних питань суб'єктів первинного фінансового моніторингу – банківських установ

м. Київ,

Держфінмоніторинг

12 березня 2019 року

Засідання проводив директор Департаменту координації системи фінансового моніторингу Глушченко О.О.

За результатами обговорення питань порядку денного вирішили:

Взяти до відома інформацію Держфінмоніторингу, Міністерства фінансів України, Національного банку України, Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, а також професійних організацій суб'єктів первинного фінансового моніторингу щодо узгодження спільної позиції з наступних питань.

Питання 1. Чи підлягають обов'язковому фінансовому моніторингу фінансові операції відповідно до пункту 4 частини першої статті 15 Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» (далі – Закон), якщо сума операції купівлі/продажу готівкової іноземної валюти в гривневому еквіваленті за офіційним курсом Національного банку України дорівнює або перевищує 150 000 грн., але за комерційним курсом банку сума операції складає менше 150 000 грн.?

Обов'язковому фінансовому моніторингу, згідно із пунктом 4 частини першої статті 15 Закону, підлягає фінансова операція з готівкою (внесення, переказ, отримання коштів), якщо сума на яку вона здійснюється, дорівнює чи перевищує 150000 гривень, або дорівнює чи перевищує суму в іноземній валюті, банківських металах, інших активах, еквівалентну 150000 гривень.

Таким чином, фінансова операція з готівкою за результатами проведення валюто-обмінної операції, сума якої дорівнює чи перевищує 150000 гривень за комерційним курсом банку, підлягатиме обов'язковому фінансовому моніторингу.

Питання 2. Чи підлягають обов'язковому фінансовому моніторингу фінансові операції зі зняття клієнтом готівкових коштів через ПОС-термінал в касі іншого банку, розташованого: а) на території України; б) за межами України?

Відповідно до частини другої статті 6 Закону, банки як суб'єкти первинного фінансового моніторингу, зобов'язані, зокрема, здійснювати ідентифікацію, верифікацію клієнта (представника клієнта), вивчення клієнта та

уточнення інформації про клієнта у випадках, встановлених законом; а також забезпечувати виявлення фінансових операцій, що підлягають фінансовому моніторингу, до початку, в процесі, в день виникнення підозри, після їх проведення або під час спроби їх проведення чи після відмови клієнта від їх проведення, зокрема з використанням засобів автоматизації.

Під час проведення фінансових операцій із зняття клієнтом банку готівкових коштів через ПОС-термінал в касі іншого банку, розташованого на території України або за її межами, виявлення фінансових операцій, що підлягають фінансовому моніторингу, має забезпечити той банк, який безпосередньо обслуговує поточний рахунок цього клієнта.

Водночас, якщо зняття готівки відбувається через ПОС-термінал в касі банку за допомогою електронного платіжного засобу, емітованого банком-нерезидентом, здійснення фінансового моніторингу покладається на банк, який провів цю касову операцію.

Питання 3. Чи необхідно відносити операції клієнтів високого ризику до ризикових, якщо операції проводяться в депозитарії банку, враховуючи, що дані операції реєструються не по сумі проведеної операції, а по кількості придбаних/проданих цінних паперів; та як вірно враховувати сумарне відображення операції в депозитарії банку для цілей фінансового моніторингу?

За результатами обговорення членами Робочої групи було прийнято рішення щодо доцільності направлення запиту від Незалежної асоціації банків України до Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку (із одночасним повідомленням Держфінмоніторингу) з метою отримання роз'яснення відносно операцій, зазначених у питанні.

Питання 4,5,6,7 відповідно:

- чи підлягають обов'язковому фінансовому моніторингу фінансові операції клієнтів, щодо яких встановлено високий ризик, за кодами ознак 5600/5610, а також публічних діячів, та осіб які пов'язані з публічними діячами, які відображаються за банківськими транзитними рахунками 2909 «Інша кредиторська заборгованість за операціями з клієнтами банку»/ 2924 «Транзитний рахунок за операціями, здійсненими з використанням платіжних карток», якщо дані операції були проведені без участі клієнтських рахунків 2600 «Кошти на вимогу суб'єктів господарювання»/ 2650 «Кошти на вимогу небанківських фінансових установ»?*
- чи підлягають обов'язковому фінансовому моніторингу фінансові операції клієнтів, щодо яких встановлено високий ризик, за кодами ознак 5600/5610, а також публічних діячів, та осіб які пов'язані з публічними діячами, які відображаються за рахунками 2062 «Короткострокові кредити в поточну діяльність, що надані суб'єктам господарювання»/ 2063 «Довгострокові кредити в поточну діяльність, що надані суб'єктам господарювання», якщо дані операції були проведені без участі клієнтських рахунків 2600 «Кошти на вимогу суб'єктів господарювання»/ 2650 «Кошти на вимогу небанківських фінансових установ»?*

- чи підлягають обов'язковому фінансовому моніторингу фінансові операції клієнтів, щодо яких встановлено високий ризик, за кодами ознак 5600/5610, а також публічних діячів, та осіб які пов'язані з публічними діячами, якщо на рахунки клієнта 2600/2650 були зараховані грошові кошти від контрагентів з кредитних рахунків 2062/2063?
- чи підлягають обов'язковому фінансовому моніторингу фінансові операції клієнтів, щодо яких встановлено високий ризик, за кодами ознак 5600/5610, а також публічних діячів, та осіб які пов'язані з публічними діячами, а саме по банківським рахункам 2030 «Вимоги, що придбані за операціями факторингу із суб'єктами господарювання, які обліковуються за амортизованою собівартістю»?

Пунктом 29 частини першої статті 1 Закону визначено, що обов'язковий фінансовий моніторинг - сукупність заходів, які здійснюються суб'єктами первинного фінансового моніторингу, з виявлення фінансових операцій, що підлягають обов'язковому фінансовому моніторингу, ідентифікації, верифікації клієнтів (представників клієнтів), ведення обліку таких операцій та відомостей про їх учасників, обов'язкового звітування про них Держфінмоніторингу, а також подання додаткової та іншої інформації у випадках, передбачених Законом.

Фінансова операція – будь-які дії щодо активів клієнта, вчинені за допомогою суб'єкта первинного фінансового моніторингу (пункт 47 частини першої статті 1 Закону).

Таким чином, враховуючи, що відповідно до пункту 17 частини першої статті 15 Закону обов'язковому фінансовому моніторингу підлягає фінансова операція осіб, щодо яких встановлено високий ризик за умов, якщо сума на яку вона здійснюється, дорівнює чи перевищує 150000 гривень, або дорівнює чи перевищує суму в іноземній валюті, банківських металах, інших активах, еквівалентну 150000 гривень, обов'язковому моніторингу підлягають усі операції здійснені особами з високим ризиком, у тому числі через транзитні, кредитні рахунки, або у будь-який інший спосіб, за умови, що сума такої операції перевищує порогову, встановлену для обов'язкового моніторингу.

Питання 8. Чи підлягатимуть фінансові операції з обміну банкнот на банкноти іншого номіналу обов'язковому фінансовому моніторингу за ознакою відповідно до пункту 4 частини першої статті 15 Закону (фінансові операції з готівкою)?; якщо підлягатимуть, який код ознаки, окрім коду ознаки 1050/1060, слід зазначати під час надання інформації спеціально уповноваженому органу (код ознаки 1034 або код ознаки 1035)?

Відповідно до пункту 8 частини першої статті 15 Закону обов'язковому фінансовому моніторингу підлягає фінансова операція з обміну банкнот на банкноти іншого номіналу за умов, якщо сума на яку вона здійснюється, дорівнює чи перевищує 150000 гривень, або дорівнює чи перевищує суму в іноземній валюті, банківських металах, інших активах, еквівалентну 150000 гривень.

Разом з тим, наказом Міністерства фінансів України від 29.01.2016 № 24 затверджена Інструкція щодо заповнення форм обліку та подання інформації, пов'язаної із здійсненням фінансового моніторингу (далі – Інструкція). Згідно із Довідником кодів ознак фінансових операцій за результатами обов'язкового фінансового моніторингу (Додаток 2 до Інструкції) передбачено, що в повідомленні про фінансову операцію з обміну банкнот на банкноти іншого номіналу при заповненні реквізиту K_DFM02_CODE слід використовувати коди 1050 або 1060.

Таким чином, операція з обміну банкнот на банкноти іншого номіналу підлягає обов'язковому фінансовому моніторингу, відповідно до пункту 8 частини першої статті 15 Закону, за умов, якщо сума на яку вона здійснюється, дорівнює чи перевищує 150000 гривень, або дорівнює чи перевищує суму в іноземній валюті, банківських металах, інших активах, еквівалентну 150000 гривень.

Разом з тим у формах обліку та подання інформації про таку фінансову операцію до Держфінмоніторингу при заповненні реквізиту K_DFM02_CODE, слід використовувати коди 1050 або 1060.

Питання 9. Чи підпадають під поняття «переказ» операції з обміну банкнот на банкноти іншого номіналу та, відповідно, чи необхідно здійснювати ідентифікацію/верифікацію клієнта при здійсненні ним операції з обміну банкнот на банкноти іншого номіналу на суму, яка дорівнює чи перевищує 15 000 грн., або суму, еквівалентну зазначеній сумі в іноземній валюті, але є меншою за суму, передбачену частиною першою статті 15 Закону?

Абзацом четвертим частини третьої статті 9 Закону визначено, що у разі проведення фінансової операції, що підлягає фінансовому моніторингу здійснюється ідентифікація та верифікація клієнта.

Згідно із частиною першою статті 15 Закону фінансова операція підлягає обов'язковому фінансовому моніторингу, якщо сума, на яку вона здійснюється, дорівнює чи перевищує 150 000 гривень або дорівнює чи перевищує суму в іноземній валюті, банківських металах, інших активах, еквівалентну 150 000 гривень, та має одну або більше ознак, визначених цією статтею, зокрема, обмін банкнот на банкноти іншого номіналу.

Разом з тим, відповідно до статті 16 Закону незалежно від суми проведення, фінансова операція підлягає внутрішньому фінансовому моніторингу, якщо у суб'єкта первинного фінансового моніторингу виникають підозри.

Таким чином, у разі проведення фінансової операції з обміну банкнот на банкноти іншого номіналу суб'єкт первинного фінансового моніторингу зобов'язаний здійснити ідентифікацію та верифікацію клієнта.

Питання 10. Чи підлягають обов'язковому фінансовому моніторингу фінансові операції із переказу суб'єктом первинного фінансового моніторингу на користь клієнта загальної суми платежів, що дорівнює чи перевищує

150 000 грн., отриманих від платників, за кодом ознаки фінансового моніторингу 1034 «Фінансові операції з переказу готівкових коштів (без відкриття рахунку та/або без використання рахунку ініціатора)» за умови, що суб'єкт первинного фінансового моніторингу встановив обмеження щодо максимального розміру платежу від платника в сумі 149 999 грн. в межах однієї трансакції?»

Відповідно до частини першої статті 15 Закону фінансова операція підлягає обов'язковому фінансовому моніторингу, якщо сума, на яку вона здійснюється, дорівнює чи перевищує 150 000 гривень або дорівнює чи перевищує суму в іноземній валюті, банківських металах, інших активах, еквівалентну 150 000 гривень, та має одну або більше ознак, визначених цією статтею, зокрема, фінансові операції з готівкою (внесення, переказ, отримання коштів).

Згідно із пунктом 21 частини першої статті 1 Закону до клієнтів віднесено, зокрема, будь-яких осіб, які звертаються за наданням послуг до суб'єкта первинного фінансового моніторингу або користуються послугами суб'єкта первинного фінансового моніторингу.

Фінансова операція – це будь-які дії щодо активів клієнта, вчинені за допомогою суб'єкта первинного фінансового моніторингу, або про які стало відомо суб'єкту державного фінансового моніторингу в рамках виконання Закону (пункт 47 частина перша статті 1 Закону).

При цьому, відповідно до пункту 45 частини першої статті 1 Закону учасниками фінансової операції є клієнт, контрагент, а також особи, які діють від їх імені або в їх інтересах, або особи, від імені або в інтересах яких діють клієнт, контрагент.

Отже, кожен окремий платіж є фінансовою операцією.

Враховуючи вищеведене, фінансова операція із переказу готівкових коштів на поточний рахунок клієнта одним платежем у сумі, що дорівнює чи перевищує суму, визначену частиною першою статті 15 Закону, яка складається з окремих готівкових платежів від різних клієнтів, які не перевищують суми, визначеної частиною першою статті 15 Закону, не підлягає обов'язковому фінансовому моніторингу.

В той же час, зазначені фінансові операції можуть підлягати внутрішньому фінансовому моніторингу, якщо у суб'єкта первинного фінансового моніторингу виникає мотивована підозра, що ґрунтується на результатах аналізу наявної інформації та може свідчити про те, що фінансова операція або її учасники, їх діяльність чи джерела походження активів пов'язані із легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванням тероризму чи пов'язані із вчиненням іншого суспільно небезпечного діяння, яке визначене Кримінальним кодексом України як злочин або за яке передбачені міжнародні санкції.

Питання 11. Особливості ідентифікації та вивчення банків-нерезидентів, які розміщують міжбанківські (фідуціарні) депозити?

Відповідно до пункту 137 розділу XI Положення про заходи захисту та визначення порядку здійснення окремих операцій в іноземній валюті,

затвердженого постановою Правління Національного банку України від 02.01.2019 № 5, кореспондентський рахунок банку-нерезидента в іноземній валюті, відкритий в банку, може використовуватися для здійснення операцій, що не суперечать вимогам законодавства України, в т тому числі, зокрема, операції з розміщення вкладів (депозитів) та повернення коштів за такими операціями, уключаючи проценти за вкладами (депозитами), а також за залишками коштів на його рахунку(ах).

Пунктом першим частини п'ятої статті 6 Закону встановлений перелік додаткових заходів, які суб'єкт первинного фінансового моніторингу зобов'язаний здійснювати стосовно іноземної фінансової установи, з якою встановлюються кореспондентські відносини.

Так, стосовно іноземної фінансової установи, з якою встановлюються кореспондентські відносини, суб'єкт первинного фінансового моніторингу зобов'язаний (1) збирати інформацію в обсязі, достатньому для повного розуміння суб'єктом первинного фінансового моніторингу характеру діяльності такої фінансової установи та з'ясування її репутації і якості нагляду, зокрема, чи була іноземна фінансова установа об'єктом розслідування з питань відмивання доходів або фінансування тероризму, або застосування заходів впливу (санкцій) з боку органу, що здійснює державне регулювання та нагляд за її діяльністю у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення; (2) оцінювати заходи іноземної фінансової установи щодо боротьби з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванням тероризму та фінансуванням розповсюдження зброї масового знищення; (3) встановлювати кореспондентські відносини з іноземними фінансовими установами з дозволу керівника суб'єкта первинного фінансового моніторингу; (4) документувати обов'язки іноземної фінансової установи у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення; (4) стосовно іноземної фінансової установи, рахунки якої використовуються безпосередньо третіми сторонами для здійснення операцій від свого імені, з'ясувати, що іноземна фінансова установа здійснює ідентифікацію, верифікацію та вивчення клієнтів, які мають прямий доступ до рахунків іноземної фінансової установи, та що іноземна фінансова установа може надати на запит суб'єкта первинного фінансового моніторингу відповідну інформацію, отриману за результатами здійснення зазначених заходів.

Крім цього слід враховувати, що відповідно до частини вісімнадцятої статті 9 Закону, у разі якщо клієнт (особа) діє як представник іншої особи чи від імені або в інтересах іншої особи, суб'єкт первинного фінансового моніторингу зобов'язаний згідно з вимогами цієї статті та положеннями інших законів, що регулюють процедуру ідентифікації, ідентифікувати також особу, від імені або за дорученням якої проводиться фінансова операція, а також встановити вигодоодержувача.

Також звертаємо увагу, що відповідно до пункту 4 частини другої статті 6 та частини першої статті 11 Закону суб'єкт первинного фінансового

моніторингу зобов'язаний забезпечувати у своїй діяльності управління ризиками та розробляти критерії ризиків; здійснювати управління ризиками з урахуванням результатів ідентифікації, верифікації та вивчення клієнта, послуг, що надаються клієнту, аналізу операцій, проведених ним, та їх відповідності фінансовому стану і змісту діяльності клієнта.

Слід також зазначити, що у зв'язку із підписанням, ратифікацією та набранням чинності Угодою про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (далі - Угода), Україна взяла на себе зобов'язання забезпечити поступове приведення у відповідність своїх чинних законів та майбутнього законодавства до *acquis* ЄС. Таке наближення розпочалося з дати підписання Угоди та поступово поширюватиметься на всі елементи *acquis* ЄС, зазначені у Додатку XVII до Угоди (Стаття 133 Угоди).

Зокрема, директивою (ЄС) 2015/849 Європейського Парламенту та Ради від 20 травня 2015 року про запобігання використанню фінансової системи для цілей відмивання грошей та фінансування тероризму, що вносить зміни до Регламенту (ЄС) № 648/2012 Європейського Парламенту та Ради і припиняє дію Директиви, 2005/60/ЄС Європейського Парламенту та Ради і Директиви Комісії ЄС 2006/70/ЄС [далі - Директива (ЄС) 2015/849], встановлений перелік факторів та типів ознак потенційно вищого рівня ризику, які при оцінці ризиків відмивання грошей та фінансування тероризму зобов'язані враховувати суб'єкти. Зокрема такими є продукти або операції, що можуть дозволяти анонімність.

При цьому, відповідно до пункту (8) статті 3 Директиви (ЄС) 2015/849 термін «кореспондентські відносини» означає, зокрема, надання банківських послуг одним банком, як кореспондентом, іншому банку, як респонденту, в тому числі надання поточного чи іншого пасивного рахунку та пов'язаних послуг, таких як управління коштами, міжнародні перекази коштів, кліринг чеків, транзитні рахунки та послуги обміну валют.

З урахуванням наведених норм законодавства України за рекомендацією Робочої групи у випадку залучення банком фідучіарного вкладу (депозиту) від банку-нерезидента, що передбачатиме розміщення коштів в інтересах третьої особи, банк повинен забезпечити вжиття перелічених вище заходів.

Питання 12. Пропозиції Незалежної асоціації банків України щодо:

- *оптимізації переліку реквізитів файла-повідомлення про банк/філію іноземного банку Додатку 5 Інструкції щодо формування файлів інформаційного обміну між центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, та банками (філіями), затвердженої постановою Правління Національного банку України від 18.08.2016 №373;*
- *автоматизації окремої інформації, у структурі файлу-рішення (тип М), що надходить на виконання банкам від Державної служби фінансового*

моніторингу України.

Учасниками робочої групи обговорені пропозиції та рекомендовано Незалежній асоціації банків України продовжити опрацювання зазначених питань.

**Директор Департаменту
координації системи
фінансового моніторингу**

Олександр ГЛУЩЕНКО

ПОГОДЖЕНО

Заступник Голови

Віталій ЗУБРІЙ